
ANTIKVARIAT MATS REHNSTRÖM

NYHETSBRV 304 ÄLDRE RARA BÖCKER I I SEPTEMBER 2017

Jakobsgratan 27 nb | Box 16394 | 103 27 Stockholm | tel 08-411 92 24 | fax 08-411 94 61
e-post: rehnstroem@svaf.se | www.matsrehnstroem.se

ÖPPET TORSDAGAR 15.00–18.30

DETTA NYHETSBRV sträcker sig från ABSALON till TESSIN och innehåller bland annat sju svenska 1600-talstryck, varav det märkvärdigaste är ett komplett exemplar av DE LA CHAPELLES *Een militarisch exercitie book* från 1669. Ett antal böcker har samma 1700-talsproveniensen med initialerna S. M., oftast dolt i den handskrivna sentensen »Sincere & Moderate«. Vet någon i kundkretsen vem som döljer sig bakom dessa initialer tas uppgiften tacksamt emot!

Med vänliga hälsningar!

MATS REHNSTRÖM

I.

2.

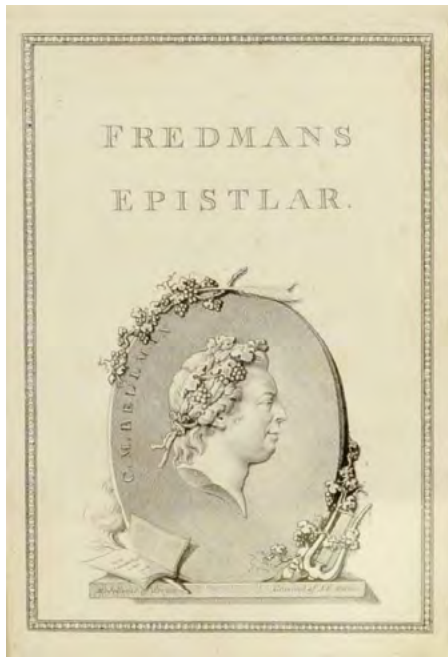
1. **ABSALON. Testamentum dni Absolonis archiepiscopi Lundensis ex mssis optimis erutum & notis illustratum Otthonis Sperlingii.** Köpenhamn, J. J. Bornheinrichii, 1696. 8:o. (8), 151 s. Häftad och oskuren samt inhäftad i en trevlig mönstrad tapetbit från 1700-talets andra hälft. Titelbladet obetydligt solkigt och med ett bortrivet yttre hörn. En rostfläck på s. (7) och några småfläckar på s. 131-32. B-arket snett inbundet så att texten närmast ryggen på s. 19-22 blivit delvis oläslig, i övrigt ett bra ex. ★4000

Warmholtz Bibliotheca historica Sueo-Gothica 2120. Bibliotheca danica III, 951. Thesaurus librorum danicorum 17. århundrede 655. Utgiven och med kommentarer av Otto Sperling. Absalon (1128-1201), son till Asser Skjalmsen (Hvide), var dansk kyrkoman, statsman och historiker, biskop i Roskilde 1158-91 och ärkebiskop i Lund från 1177. Omslagets tapetmönster var vänt inåt på volymen men har i samband med omhäftning vänts utåt i stället.

2. **ARVIDI, A. Manuductio ad poesin svecanam, thet är/ en kort handledning til thet swenske poeterij/ versz- eller rymkonsten.** Förfärdigad och samman-dragen. Strängnäs, Z. Brocken, 1651. 8:o. (18), 219, (1, 2 blanka) s. Nottryck på s. 146-49, 158-59 och 180-81. Samtida aningen fläckigt pergamentband. Ryggen guldlinjrad och med blomstämplor i alla fälten, pärmarna med dubbla ramlinjer i guld, hörnstämplor och mittstämplor, de sistnämnda i form av en blomster-vas. Helt guldsnitt. Guldekoren delvis bortnött. Lätt bruntonad med enstaka fläckar. Några småfläckar närmast ryggen på s. 13-16. På frampärmens insida tre latinska ägaranteckningar: Paul Wingius från 1673, Petrus Galle från 1701 och Nils Personne i samma latinska stil från 1894. På titelbladet Galles initialer "PG" och Personnes anteckning om Arvidi. Personnes exlibris på titelbladets baksida och hans talrika kompletterande marginalanteckningar i rimlexikonet på s. 39-115. Gustaf-Otto Adelborgs kollationering för Björck & Börjessons katalog 250. Trevligt och intressant exemplar på tunt skrivpapper. ★8500

Collijn Sveriges bibliografi 1600-talet 30. Hammarsköld Förtekning s. 122. Med en dedikationsdikt till Karl Gustav från författaren och hyllningsdikter av Andreas Thorinus, L. J. Bodælius, J. J. Fougdonius och J. Jonæ. Vår första svenska poetik. Den uppstår Opitz ideer men den närmaste förlagan var dansken Hans Mickelsen Ravns "Ex rythmologia danica" från 1649. Därur är många exempel på rytmer och versmått direkt översatta. Georg Stiernhielm har fått bidra med flera exempel och dikter, ett faktum som bidrog till dennes inflytande på den svenska poesin under andra hälften av 1600-talet. Som exempel på sonett avtrycks hans berömda dikt om silkesmasken på s. 140. Även Arvidi själv bidrog med egna verssexempel av omstridd kvalitet: "Hoo gurker rätt insylta will / behöfwer meer än blåttan dill". Boken innehåller dessutom vårt första rimlexikon på s. 39-115. Det var ett

gott hjälpmedel för den som ville sadla om från latinpoesin och i stället skriva på svenska. Mats Malm har i förordet till en nyutgåva 1996 skrivit att "Manuductio fungerar som ett allround-verk: från den högsta dikten över idyll-diktningen och hymnen till det vardagligaste rimsmidandet". Nils Personne (1850-1928) var skådespelare och regissör, verksam bland annat vid Dramaten och Svenska teatern. Han var även en framstående boksamlare och skrev en stor svensk teaterhistorisk översikt. Hans porträtt hänger i Dramatens anrika artistfoajé. I Björck & Börjessons katalog 250 kostade boken 40 kr, men den såldes uppenbarligen inte där, utan utbjöds igen i katalog 261 några år senare.

3. (BELLMAN, C. M.) **Fredmans epistlar**. Sthlm, A. Zetterberg, 1790. 8:o. Grav. titelblad,(10),209,110-11,212-74,(4) s. + (BELLMAN, C. M.) **Musiken till Fredmans epistlar**. Sthlm, Kongl. privilegierade not-tryckeriet, (1790). 8:o. 34,36-104 grav. s. med noter. Nytt trevligt mörkbrunt stänkdekorerat pappbd med benvit titeletikett. Gamla grönstänkta snitt. Fin och stor inlaga. Titelbladet mycket lätt solkigt, enstaka små lagerfläckar på s. (1-2). *15000 Med förord av J. H. Kellgren daterat den 6 oktober 1790. Titelbladet graverat av J. F. Martin och med Bellmans porträtt efter Sergels medaljong.

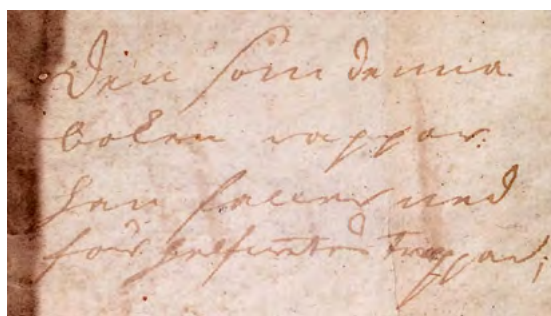
4. BILBERG, J. **Elementa geometriæ planæ ac solidæ, una cum sphæricorum doctrina atq; praxi trigonometrica**. Ad ductum veterum juxta ac recentium mathematicorum. In usum juventutis patriæ peculiari methodo conscripta, necessariis'q, demonstrationibus illustrata. Editio altera multo auctior. Cum figuris æneis, & cum privilegio regio. Sthlm, b. Wankijfwii, 1691. 8:o. (8),191,(1) s. & 4 utvikbara grav. plr. + "Laurentius Brems anno 1692 d. 21 maii". Handskrift. 8:o. Ca (100) s., varav flera blanka blad. Samtida ganska nött och lite solkigt pergamentbd. Skada ytterst på frampärmen i pergamentet. Rödstänkta snitt. Enstaka småfläckar. Svag fuktrand nedtill på s. 109-28. Gamla lagningar på s. 185 och 191 med förlust av enstaka bokstäver. Titelbladet med namnet Laurentius Brems daterat den 25 mars 1692 och "negat Ph. Oterdal" samt namnteckningen "Kjerrulf" på det lite lösa försättsbladet. *6500

Collijn Sveriges bibliografi 1600-talet 79. Utgiven på bokhandlaren Johan Siwertz förlag i Uppsala. Av denna upplaga finns två varianter, en med tryckåret 1690 och denna. Den mycket sällsynta första upplagan utkom 1687 och omfattade bara 32 sidor! Detta är enligt Lindroth Bilbergs viktigaste arbete som matematiker och han bygger sin framställning på bland annat van Schooten, Blondel, Napier och Briggs. "Svenskt biografiskt lexikon" skriver: "Hans förnämsta prestation äro hans geometriska läroböcker, som under den följande tiden allmänt användes vid gymnasierna. De innehålla endast obetydligt av syntetisk geometri, då man för denna del av matematiken använde M. Gestrinius' Euklides, men desto mera trigonometri och planimetri. Med Anders Spole delar han äran av att hava infört ordentliga algebraiska beteckningar och framför allt studiet av logaritmen i de svenska skolorna". Volymen har tillhört Laurentius Brems (sannolikt en ättling till Lorens Johansson Brems i Göteborg, död 1651) och har medbundna anteckningar av honom i slutet, de flesta rör teologi, men även med en text om "Computatio cyclica". Exemplaret har sedan tillhört skomakarmästaren Philip Otterdahl (död 1731, eller möjligen dennes son, handelsmannen i Göteborg Philip Otterdahl, död 1753). Otterdahls namn återfinns såväl på titelbladet som på s. (21) i handskriften, där är den daterad 1712. Otterdahl är möjligen den som bl.a. skrivit det kalendarium som också återfinns i handskriften.

5. (CRONSTEDT, A. F.) **Försök til mineralogie**, eller mineral-rikets uppställning. Sthlm, Wildiska tryckeriet, 1758. 8:o. (40), 251 s. Ganska nött enkelt samtida hfrbd med upphöjda bind och grönfärgad rygg, vilken har en liten lagning överst. Några fuktränder, huvudsakligen i början och mot slutet. Enstaka lager- och småfläckar. Enstaka små samtida rättelser i bläck, se t.ex. s. 47. Liten bläckplump i övre marginalen på s. 76 och några fläckar på s. 196. Inlagan delvis snett bunden, mest markant på s. 3-6, 19-22, 51-54, 61-62, 125-26 och 157-58, varav på några ställen med mindre textförluster, där texten är dold i ryggen. Med Daniel Thelaus namnteckning, Tekniska skolans i Örebro gamla stpl och duplettmarkering i blyerts samt Anders Perssons i Västerås lilla exlibrisetikett. *12500

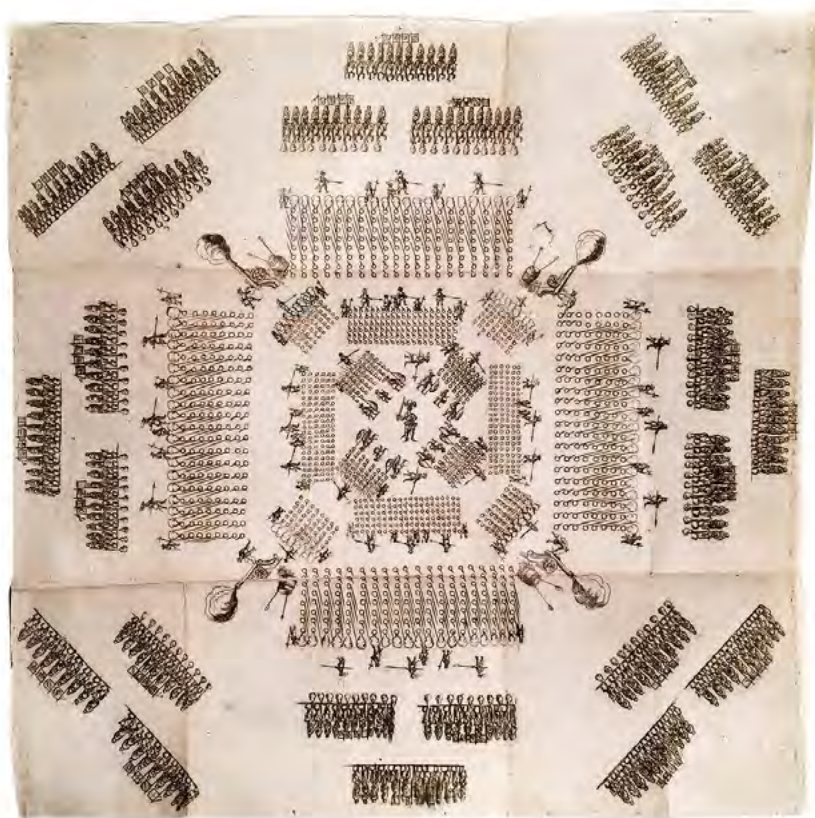
Utgiven av P. J. Bergius. Översattes till tyska, engelska, franska, italienska och ryska. En ny svensk upplaga utkom 1781. "Försök til mineralogie" är Axel Fredric Cronstedts huvudarbete med vilket han snabbt vann ryktbarhet i Europa. Vid slutet av 1760- och under 1770-talet var Cronstedt en lika stor auktoritet inom mineralogin som Linné inom botaniken. Hans revolutionerande indelning av mineralriket byggde på kemisk analys i stället för på klassificering efter yttre egenskaper och utseende. När A. G. Werner vid slutet av seklet utvecklade sitt system, som med tiden skulle bli rådande, följde det i huvuddrag det som presenterats i Cronstedts arbete 40 år tidigare. Daniel Thelaus (1732-96) disputerade 1757 i Uppsala under Wallerius presidium på avhandlingen "Dissertatio metallurgica, latino-svecica de ustulatione mineræ ferreæ, om jernmalms råstning".

6. DE LA CHAPELLE, J. R. **Een militarisich exercitiæ book/** eller regimentz spegel/ aff ett infanterie, hwaruthinnan författas/ huru ett regemente böör vara besatt medh officerare, samt hwars och ens plicht och grad/ ifrån en gemen/ alt in til en öfwerste/ så och någre förslagh och påminnelser/ om ett och annat/ som böör observeras;

jämpte alle simple och dubble exercitier, offensive och defensive fächtande/ medh en förmeradh skantz battalie, för Sweriges blomstrande ungdom/ som lust hafwa till thet ridderlige och militariske wäsendet/ korteligen sammanfattadt. Sthlm, I. Meurer, 1669. 8:o. Extra grav. titelblad, (27, 1 blank), 112, (2)

6.

s. & I stor utvikbar grav. plansch. Hårt nøtt samtida marmorert mørkbrunt skinnbd med opphøjda bind och sparsam ornering. Helt guldsnitt. Ryggen defekt upp- och nedtill. Gamla bläckanteckningar på insidan av främre pärmen. Ett eftersättsblad delvis bortklippt. Det grav. titelbladet nästan helt loss. Sprucken i häftningen i början och mellan s. 32 och 33 respektive 64 och 65. En reva i yttermarginalen på s. 97. Sporadiska fuktränder i hörn och marginaler. Planschen med lagade revor. Planschen och s. III-12 är hämtade från ett annat ex. Med en gammal tillskrift på pärmens insida: "Den som denna boken nappar: han faller ned för helvetets trappar". Med Ulriks Holms namnteckningar, Germund Lars Cederhielms signatur och ur det Cederhielmska biblioteket på Säby. *30000

Collijn Sveriges bibliografi 1600-talet 201. Boken har en tryckt dedikation till Karl XI och den unga kungens porträtt pryder det extra graverade titelbladet, vilket är utfört av Hans Strauss. Författaren (1625-72) slutade sin karriär som överstelöjtnant vid Skånska regementet till fot. Hans arbete är en viktig källa till det karolinska infanteriets praktik. Det Cederhielmska biblioteket började byggas upp i slutet av 1600-talet av presidenten i Göta hovrätt, Germund Cederhielm. Det ärvdes och utökades ytterligare av sonen Eric Germund men framförallt av dennes son Germund Carl. Den sista ägaren i familjen Cederhielm, Germund Ludvig, lät i början av 1800-talet flytta hela boksamlingen till Säby utanför Linköping. Den omfattande manuskriptsamlingen donerades med tiden till Uppsala universitetsbibliotek medan boksamlingen 1841 gick i arv till Cederhielms hushållerska. Hennes efterlevande lät sälja böckerna på auktion i Stockholm 1878, 1880 och 1882. Biblioteket var då starkt decimerat p.g.a. en omfattande misskötsel under de föregående trettio åren, men dessa bokauktioner var trots detta bland 1800-talets viktigaste och mest intressanta. I boksamlingen ingick böcker ur Magnus Gabriel De la Gardies bibliotek och även ett stort antal krigsbyten ur polska bibliotek, framförallt med Karl Ferdinands pärmexlibris eller namn. Många av dessa böcker hade förvärvats vid försäljningen av det Oxenstiernska biblioteket 1732.

7. [En ny fullkombligh psalm book/ sampt andra små wanliga hand-böcker medh en ny communion- eller skriffth och afflösningz book. Effter många gudfruchtige menniskiors åstundan och begäran uplagd medh groff tryck och medh egen bekostnad förfärdiget. Sthlm, H. Keyser, 1677]. 8:o. (16), 520, (8), 1-16, 545-70, 1-261, 292-93, 262-72, (2), 273-314, (2), 1-69, (1) s. Flera av deltitelbladen med träsnittsvinjetter. Hårt nött svart skinnbd från 1800-talets andra hälft med blindpressad pärmdekor och delvis bevarade samtida hörnbeslag i bearbetad mässing samt senare spännen och knäppen, varav det ena defekt. Blåstänkta snitt. Inlagan ombunden. Något fläckig och delvis hårt solkig. Det första bladet efter kalendern med många pergamynuppfostrade hål. Andra arket med flera marginallagningar. Stark fläck på s. 423-24. Bladen s. 435-36 och 445-46 hårt bruntonade. Uppfostringar i yttermarginalen på s. 164-17 och 180-92 i första sidföljden, på flera blad i sidföljden 1-16 samt på s. 28-58 och 81-83 i följderna 1-261. I sista sidföljden återfinns en stark fläck i övre hörnet på s. 43-60 och maskhål på s. 55-60. Med Runö sockenbiblioteks exlibris och Mats Bergmans namnteckning från 1969. De första åtta bladen saknas, men återfinns i enkel faksimil! ★7500

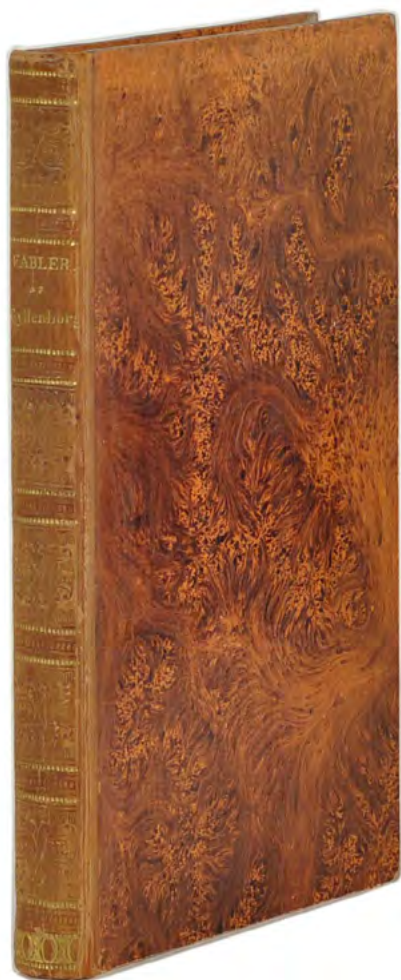
Collijn Sveriges bibliografi 1600-talet 734-35, som endast lokaliserat två biblioteksexemplar. Tryckt dedikation till Göran Gyllenstierna från Keyser. Även smått defekta svenska psalmböcker före 1694 är ytterst ovanliga.

8. (GUSTAV III) **Torner- och riddarspel**, hållit af konungen och hans kongl. höghet hertigen af Södermanland, i Stockholm på Adolph Friedrichs torg, den maji 1777. Sthlm, Kongl. tryckeriet, (1777). 4:o. 52 s. + **Articular vid torneringen och riddarspelet**. [=rubrik]. (Sthlm, Kongl. tryckeriet, 1777). 4:o. (4) s. Lätt nött men elegant marmorert och lackat hfrbd från början av 1900-talet med upphöjda bind, rikt guldornerad rygg och brun titeletikett (Hedberg). Övre guldsnitt, övriga snitt putsade. Inlagan med obetydliga fläckar. Tryckt på blåtonat papper och med breda marginaler. Med Gustaf Bernströms förgyllda pärmexlibris. ★8000

Klemming Sveriges dramatiska litteratur s. 497. Akrell Stockholmsiana 803 för det första arbetet. De båda skrifterna utgör huvudarbetet och bilaga 3 enligt Klemming. Tornerspelet hölls på nuvarande Mariatorget.

8.

9. GYLLENBORG, (G. F.). **Fabler** af Gyllenborg, ur dess Sednare vitterhets arbeten aftryckte. Sthlm, J. Hörberg, 1828. 8:o. (6), 207 s. & 4 litograferade plr. Lätt nött samtida hfrbd med guld- och blindpressad ryggdekor, alrotsmarmorerade pärmapper och gula snitt. Ett litet fåtal småfläckar, annars en mycket ren och vacker inlaga på fint velinpapper. Bra ex. ★1500

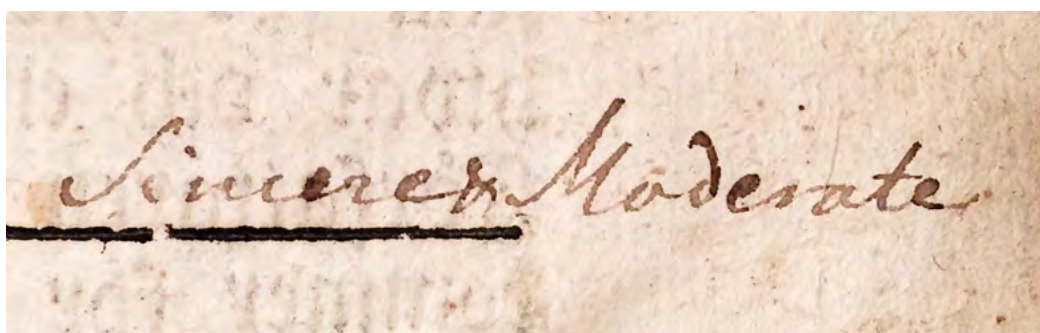
Trycktes i "Sednare vitterhets arbeten" 1795. "Fabler" fann till och med nåd hos den kritiske Hammarsköld: "Näst efter hjeltedikten tyckes Gyllenborg med mesta kärlek hafva omfattat sina Fabler, i hvilka han egentligen efterföljer Jean La Fontaine, men söker hålla en medelväg mellan dennes behagligt skämtande pladderaktighet och Gellerts med mera rörelse gjorda framställningssätt. De äro kanske också de bästa fabler, vi på vårt språk ega, ehuru de, enligt sin art såsom ett oväsentligt poetiskt lån från retoriken af ett slag bland dess troper, icke någonsin kunna blifva föremål för den allmännare förtjusningen".

10. (KNÖS, O. A.) **Samling af svenska vitterhets-stycken**. Första delen. Sthlm, J. A. Carlbohm, 1789. 8:o. (4), 162 s. Samtida aningen nött hfrbd med upphöjda bind och infärgat svart titelfält. Stänkta snitt. Försättsblad klistrat mot frampärmens insida i gammal tid. Lätt fuktrand och enstaka småfläckar. Liten bläckfläck på s. 147-50. Bra ex. med H. A. Frödings namnteckning daterad Gudhem den 4 juni 1874 och Bertil Ekbergs stpl. ★2000

Allt som utkom av denna fint komponerade antologi. Den innehåller förutom svenska originalarbeten från 1700-talet även översättningar av Pope och Macpherson. Samlingen har tryckt dedikation till Svenska akademien.

11. (KRYGER, J. F.) **Den förnuftige fritänkaren.** Nr 1-52. Sthlm, Kongl. finska boktryckeriet, 1767-(68). 4:o. (2),424,(2) s. Nytt ljusbrunt marmorerat lite amatörmässigt skinnbd med upphöjda bind, guldlinjerad rygg och svart titeletikett. Gamla röda snitt. Medbundet samtida klistermarmorerat pappomslag. Det gamla försättsbladet har två lackplumpar med pappersrester efter gamla auktionsetiketter. Ganska lagerfläckig, främst i marginalerna. Enstaka fläckar. En liten svartstpl "JCH" och J. C. Wikmans samtida namnteckning, båda på titelbladet. *3500

Lundstedt Sveriges periodiska litteratur I:III. Tidskriften utkom i 52 nummer varav ett utkom 1767 och resten 1768. Innehållet är till största delen politiskt och national-ekonomiskt. Kryger (1707-77) var anställd vid Manufakturkontoret och ledamot av Vetenskapsakademien. Han är en av de flitigaste deltagarna i den ekonomiska debatten i Sverige under frihetstiden, både med flera egna tidskrifter och en mängd broschyrer. Stämpeln är antagligen en tidig bokhandelsstämpel för den driftiga bokhandlaren och förläggaren J. C. Holmberg.

12. (KRYGER, J. F.) **Den välmenande patriot.** Nr 1-52. Sthlm, Kongl. tryckeriet, 1751. 4:o. (8),88,81-88,97-408 s. + **Påminnelser wid Den välmenande patriotens 33 ark.** Sthlm, L. Salvius, (1751). 4:o. (8) s. + (BAGER, H.) **Anmärkingar öfwer Then välmenande patriotens åtskilliga sattser som befinnas uti hans åtta först utgifne ark.** Sthlm, Kongl. tryckeriet, 1753. 8:o. 43 s. Häftad i något fläckigt samtida gråpappomslag med nästan helt bortnött rygg. Lätt bruntonad och med enstaka småfläckar. Några små rättelser i bläck. Lång nagg vid övre hörnet på s. 215-16 och de fyra sista sidorna i det första arbetet med fuktränder. Den sista följdskriften oskuren samt fukt- och lagerfläckig i marginalerna. På första titelbladet ägaranteckning med mottot "Sincere & Moderate" i bläck. Bra ex. *7500

Lundstedt Sveriges periodiska litteratur I:52: "Af national-ekonomiskt innehåll." Lundstedt anger tre följdskrifter varav den första finns medhäftad här. Den sista följdskriften av Bager upptas däremot inte av Lundstedt! Den är daterad Malmö den 1 mars 1753. I nummer xxiv finns avtryckt ett brev av J. O. Hagström där han förespråkar att skolorna ska undervisa i naturalhistoria. "Om qwinokönets upfostran och lefnadssätt" skriver signaturen "Martha H. C." i nummer XLIII. Utgivaren Johan Fredrik Kryger (1707-77) var kommissarie i Manufakturkontoret och en stor del av innehållet ägnas ekonomiska frågor, stöd för hantverk och praktiska yrken, konkurrensen mellan stadsnäring och lantbruk etc. Vem boksamlaren är som döljer sig bakom devisen "Sincere & Moderate" skulle vara intressant att få reda på.

13.

14.

13. (KRÖNINGSSVÄRD, C. G.) **Afhandlingar rörande natur-wetenskaperne**. I-II. Falun, R. Roselli, 1830-31. 8:o. 187,(3) + 182,(2) s. & 6 utvikbara litograferade plr. Häftade och oskurna i tryckta omslag, vilka är rosa respektive ljusblå. Blekta ryggar och omslaget till första häftet något fuktfläckt. Lätta lagerfläckar på s. 153-60 i första och s. 81-88 i andra häftet. Två planscher med små marginalrevor. Fint ex. ★4000

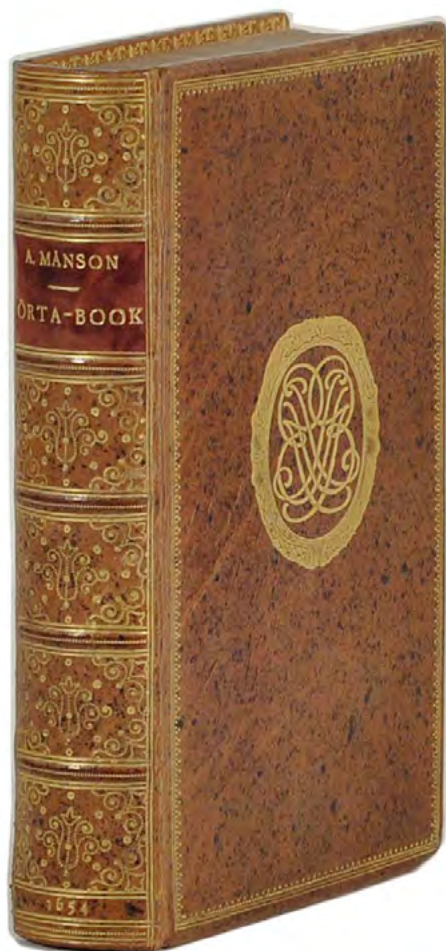
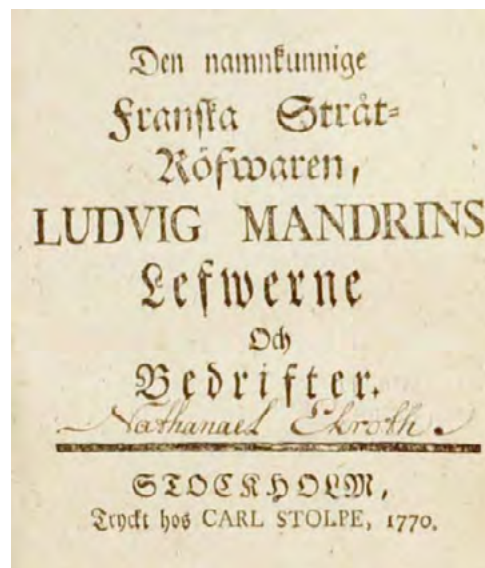
Utgivarens namn framgår bara av omslagen. Innehåller huvudsakligen översatta uppsatser om bl.a. geologi, paleontologi och trädslag samt utgivarens egen "Uppsats på de i provinsen Dalarna vildtväxande phanerogamer och filices" som är uppdelad i två delar. Kröningssvärd (1786-1859) gav ut "Flora dalekarlica" 1843. Planschererna, tryckta hos Gjöthström & Magnusson, hör till H. G. Bronns "Systematisk uppställning af ur-verldens conchylies", även den i två delar.

14. **Linköpings magasin**. Mars-augusti 1795. Linköping, D. G. Björn, 1795. 8:o. 60 + 62 + 60 + 60 + 72 + 56 s. Häftad i lite nött gråpappomslag med handskriven ryggtitel. Samtliga tryckta häftesomslag medhäftade och på samma papper som inlagan. Enstaka fläckar. Några små rostfläckar i början av andra häftet. Lätta lagerfläckar på s. 31-40 i femte häftet. På främre omslagen det samtida monogrammet "S. M." och mottot "Sincere & Moderate" skrivet på frampärmens insida. Sista omslaget med tillskrift daterad Norrköping den 4 april 1796 om tidskriftens inhibering. Bra ex. ★5000

Lundstedt Sveriges periodiska litteratur 1:327. Allt som utkom. Utgavs månadsvis av boktryckaren och författaren Didric Gabriel Björn. Med subscriptionsförteckningar i några av häftena. Innehåller bl.a. artiklar om politik, filosofi och historia. Majhäftet har en uppsats: "Historiske anmärkningar hwilka bestyrka att chineserne härstamma ifrån et egyptiskt nybygge". "Om olikheten imellan människor" kan man läsa i junihäftet. I julihäftet en artikel "Om Frankrikes tillstånd för statshwälfningen". Enligt anteckningen skulle tidskriften ha stoppats på grund av "några raisonniments in theologicis". Vem boksamlaren är som döljer sig bakom devisen "Sincere & Moderate" skulle vara intressant att få reda på.

15. [Mandrin] Den namnkunnige franska stråt-röfwaren, Ludvig Mandrins lefwerne och bedrifter. Sthlm, C. Stolpe, 1770. 8:o. 107 s. Med träsnittsvinjett på s. 3. Trevligt samtida hfrbd med upphöjda bind, guldlinjerad rygg och brun titeletikett. Det gröna pärmappret något fläckigt och etiketten med småskador. Ett fläckstråk i marginalen på s. 12. Fläckar i texten på s. 21-36, mest på uppslaget s. 28-29. Nathanael Ekroths vackert präntade samtida namnteckning på titelbladet. *3500

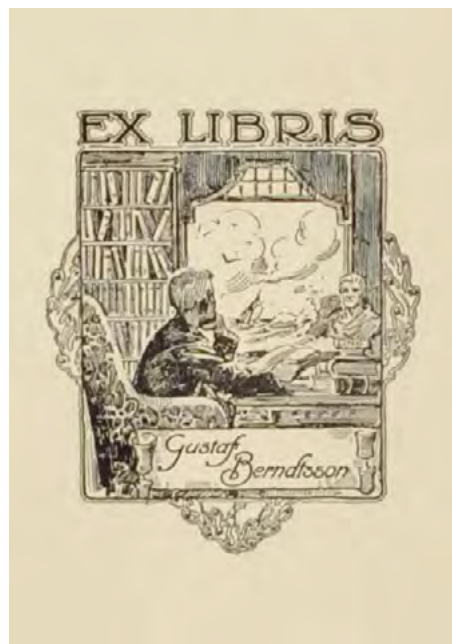
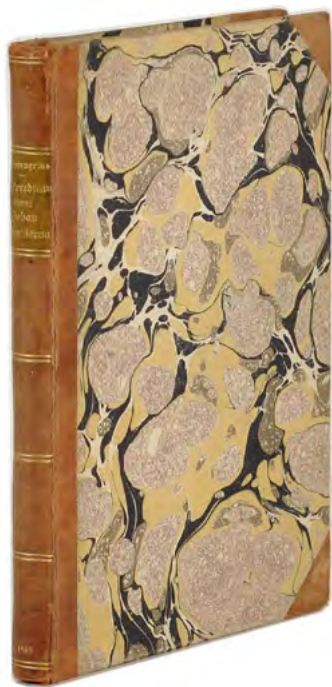
Översättning från franska, möjligen ur Claude-Joseph Terrier de Clérons "Abbrége de la vie de Louis Mandrin", vilken utkom första gången 1755. Eventuellt kan den svenska översättningen bygga på en dansk översättning från 1759. Den berömda franska banditen Louis Mandrin, född 1725, rådbåkades till döds den 26 maj 1755 i Valence. Nathanael Ekroth, som var son till bokbindaren Zacharias Ekroth eller Ekeroth, kom att liksom två av sina bröder periodvis arbeta som bokbindare i Göteborg. Han var även verksam som bokhandlare och handelsman samt på slutet som snustillverkare. Han dog 1801 och året därpå såldes hans bibliotek, varav en del uppräknas i annonser i "Götheborgs allahanda". Biblioteket ska ha kännetecknats av "utmärkta band" och även innehållit "et anseeligt antal ströskrifter och romaner".

16. MÅNSON, A. En myckit nyttigh örta-book/ om the herlige örter/ som uti the höghberömde konungarijket vårt käre fädernesland Sverige åhrligen wäxa. Såsom ock/ om några utländska örter/ huruledes som the emoot monge bådhe inwertes och uthwertes kranckheeter och siukdomar brukas skola. Medh itt register på the örter och kranckheter som uti thenna book beskreffne och antecknade äre. Aff latiniska och tydska böcker in på vårt svenska tungomål affsatt aff Arvidh Manson Rydaholm. Och uthi ordning satt/ aff Petro Jonæ. Sampt en ny trädgårdz-book widh endan tillsatt och aff trycket uthgången. Sthlm, I. Meurer, 1654. 8:o. (16),45,45-46,48-268,(9,1 blank,2),1-36,(1,3 blanka) s. Träsnittsvinjett på titelbladet till trädgårdsboken. Elegant lackat och stänkdekorerat brunt skinnbd med upphöjda bind, lätt blekt rikt guldornerad rygg och röd titeletikett, guldpressade ramar på pärmarna, kantdekor och inre denteller samt marmorerade snitt (Hedberg). Liten spricka nederst i bakre ytterfalsen och ytlig sprickbildning i lacken på pärmarna. I lite trasig marmorerad skinnskodd och delvis fodrad

pappkassett. Kapitlens romerska numreringar kompletterade med arabiska siffror i bläck. Spridda svaga fuktfläckar, främst i marginalerna. Liten bläckfläck på s. 48, marginalanteckning på s. 55 och en mindre fläck i marginalen på s. 66. Trädgårdsbokens titelblad med aningen suddigt dubbeltryck och små minimala maskhål mot slutet. Samtida namnteckning Nils Tidholm (?) på titelbladet, Gustaf Bernströms guldpressade pärmexlibris och Gustaf H. J. Dahls exlibris. ★12500

Collijn Sveriges bibliografi 1600-talet 633. Krok Svensk botanisk litteratur 1. Bibliotheca Walleriana 6231 respektive 11682. Hebbe Den svenska lantbrukslitteraturen 761 respektive 1255. Med förord av växjöbiskopen Petrus Jonæ Angermannus daterat 1628. Örtaboken utkom första gången i Kalmar 1628 och därefter i Linköping 1637 och 1641, i Stockholm 1641, i Uppsala 1643 och 1644 och i Linköping 1650. Trädgårdsboken "widh endan" med eget titelblad och impressum: "Een nyy träägårdz book/ sammandragen aff några trowardighe och förfarne män/ som här om godh wettskap hafwa/ alla flijtighe huuszål-lare sampt trägårdzmästare och theras läredrängiar til nytta och gagn/ och nu nylighen aff trycket uthgången". Den sammantrycktes med 1642 och 1654 års upplagor. Arvidh Månson, vars arbete rör växter och deras medicinska användning, uppger i förordet att han varken studerat i främmande land eller vid någon akademi, "uthan allenast uthi gemeene scholer". Ett exemplar av hans "Örta-book" fanns i Linnés ungdomsbibliotek. Arbetet visar att vid 1600-talets början ett flertal av våra viktigaste kulturväxter var kända och odlades i Sverige, förutom sädesslagen även t.ex. bönor, betor, dill, kål, lin, morötter, pepparrot, persilja rättika, rödlök, rovor, vitlök, klöver och ärtor. Apotekaren Gustaf H. J. Dahl hade en väl vald samling medicin, farmakologi, veterinärmedicin, brunnslitteratur, botanik och annan naturvetenskap samt litteratur om Hälsingland. Hans fina bibliotek såldes på auktion 1943.

17. [Oxenstierna] EMPORAGRIUS, E. G. **Christeligh lijkpredikan** som för itt högd t anseende/ folckrijkt och myckit förnämt samfund/ aff allahanda stånd personer uthi Stockholms Stoore kyrckia/ på thet åhret Christi M.DC.L.IX den xvii dagen i aprilis månadt, tå then höghwålborne herre/ h. Johan Oxenstierna Axelson/ grefwe til Södermöre/ frijherre til Kimitho och Nynäas/ herre til Fijholm/ Hörningzholm/ Tullegarn/ Ekebyhoff/ Söderboo och Lijdö/ &c. fordom kongl. may:tz och Sweriges rijkes högd t betrodde man/ råd h/ rijks marskalck och laghman öfwer Upland/ sampt præ-

sident i thet kongl. tribunalet i Wissmar/ så och extraordinarie fullmechtige i Tyskland/ nu meera hoos gudh salige. Ther sammastädes medh wederbör- ligh ståat och prydna begrooffs/ bleff hållen. Sthlm, I. Meurer, (1659). 4:o. (119) s. Ngt nött hfrbd från 1900-talets första hälft med guldlinjerad rygg och olivgrön titeletikett. Brunstänkta snitt. Enstaka fläckar. Prydlig samtida bläckpaginering. Lätt solk på titelbladet och blad F2-F3. Gustaf Berndtssons exlibris och Anders Perssons i Västerås lilla exlibrisetikett. Bra ex. *3000

Warmholtz Bibliotheca historica Sueo-Gothica 7429. De sista tre sidorna är latinska versar av Johan Widekindi. Johan Axelsson Oxenstierna (1612-57) var son till Axel Oxenstierna. I unga år gjorde han en studieresa i Europa och fick sedan en rad utländska uppdrag för den svenska stormaktens räkning. Han var tillsammans med Johan Adler Salvius huvudförhandlare i den långdragna Westfaliska fredsprocessen, men de två herrarna hade svårt att dra jämnt med varandra. Han gifte sig 1636 med Anna Margareta Sture samt andra gången 1648 med Margareta Brahe. Eric G. Emporagrius (1606-74) var legationspredikant hos Johan Oxenstierna 1643 och vid tiden för denna likpredikan pastor primarius i Storkyrkan. Han blev senare biskop i Strängnäs. 1654 höll han en likpredikan över Axel Oxenstierna.

18. (PIHLGREN, M.) *En fri swänsk*. 1761. N:o 1-50. Sthlm, L. L. Grefing, 1761. 4:o. (400) s. Häftad i nött samtida gråpappomslag. Omslagsryggen saknas huvudsakligen och bakre omslaget bruntonat och med smutsfläckar. Ett fåtal fläckar och några vikta hörn. Liten vaxljusfläck i översta marginalen i nr 22-25. Flera rättelser införda med bläck. Ägaranteckning med mottot "Sincere & Moderate" i bläck på första sidan. Komplet och bra ex. *6000

Lundstedt Sveriges periodiska litteratur 1:77. Tidskriften såldes hos bokhandlare Lochner på Stora Nygatan. Innehåller brev och uppsatser i politiska och sociala ämnen, både i original och översättning. En mycket stor del av innehållet ägnas tryckfrihetsdiskussionen, ofta med hänvisning till engelska förhållanden. I nummer 25 finns ett inlägg mot kvinnoförtrycket signerat "Göthilda" och i nummer 37 en översättning ur Montesquieus "Persiska brev". Vem boksamlaren är som döljer sig bakom devisen "Sincere & Moderate" skulle vara intressant att få reda på.

19. RHYZELIUS, A. O. *Monasteriologia Sviogothica*, eller kloster-beskrifning, uti hwilken upräknas (med berättelse om hwad om them kunnat igenfinnas och uppspanas) alla the kloster och helg-andshus, som, under påwedömet, uti Swea- och Götharike, såsom begripande the otta gamla sticht: Upsala, Linköping, Skara, Strengnäs, Wästerås, Wägsiö, Åbo och Lund, blefwit byggde och underhållne; samt om the munke-order, som i Swerige haft kloster; bestående af tio böcker och en tillægning om Jesuit-orden. Them, som om sitt k. fäderneslands forda tilstånd äro wetgerige, til wälment tienst och menlöst nöge. Linköping, P. Pilecan, 1740. 8:o. (34), 443, (3) s. Titelbladet tryckt i rött och svart. Med några träsnittsillustrationer i texten. Samtida hfrbd med upphöjda bind och handskriften ryggtitel. Stänkta snitt. Nötta pärmar med stötta hörn och en lång spricka i frampärmens papper. De första och sista sidor-

na med hårt bruntonade hörn. Spridda stora men svaga fuktfläckar de första femtio sidorna, därefter enstaka fläckar. Vaxljusfläck i marginalen på s. 220. Gammal inskriven devis "Sincere & Moderate" och stpl från Studentcorpsen i Uppsala samt Per Gustavis exlibris. ★2500

Warmholtz Bibliotheca historica Sueo-Gothica 2200. Tryckt "på auctoris egen bekostnad". Med hyllningsverser av G. Wilskman, D. L. Hodell, P. Wetterstén, J. Westerstrand, J. Sparschuch och W. A. Wennerdahl. Arbetet söker sammanfatta all tillgänglig information om klosterväsendets historia i Sverige och beskriver även de enskilda klostren. Biskopen i Linköpings stift, Andreas O. Rhyzelius (1677-1761), karaktäriseras av "Svenskt biografiskt lexikon" som "en av våra tidigaste källkritiska historiker och urkundssamlare". "Monasteriologia Sviogothica" är "i långa stycken alltjämt (1997) användbar och rymmer material som eljest inte är tillgängligt men som vid modern prövning visat sig vara habilt". Rhyzelius omfattande arkivforskningar resulterade bland annat i upptäckten av den heliga Birgittas kanonisationsbulla. Vem boksamlaren är som döljer sig bakom devisen "Sincere & Moderate" skulle vara intressant att få reda på.

20. RÅLAMB, Å. **Concordantie-book** eller sammanstämmande bibliske språk under wissa riktiga titlar uthi alphabetisk ordning inrättade efter then nya kyrckio bibelen som uppå konung Carl the tolfstes befallning uthfärdades åhr 1703. Til fullkommande af Adelig öfnings XXI delen/ utharbetat. Sthlm, Kongl. boktr. hoos sal. Wankifs enckia/ af J. H. Werner, (1704). Folio. (6),96 s. Med författarens vapen i träsnitt på titelsidan och på s. (4) återfinns hans namnteckning i träsnittsfaksimil. I lösa oskurna vikta ark. Enstaka lager- och småfläckar. Titelbladets nedre marginal lätt mörknad och med ett par småaggat. B-arket med några minimala rostfläckar och E-arket med ett par små obetydliga brännhål. Bra ex. ★2500

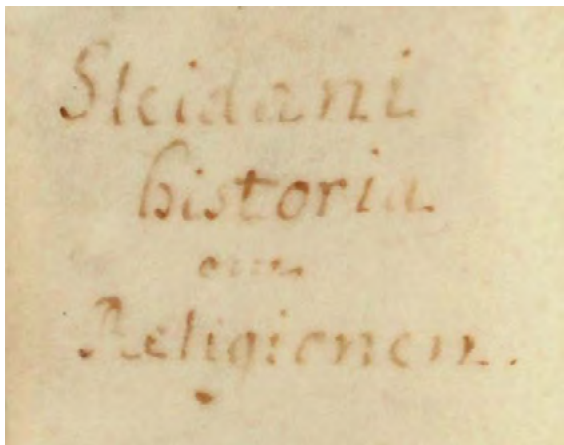

Åke Rålamb

Allt som utkom och blev aldrig färdigtryckt samt slutar med kustoden "Om" - och går från "A och O" till början av "Babel. Babylon". Med en approbation av censor G. Peringer Lilieblad daterad den 24 december 1704. En sista eftersläntare till Rålamb's aldrig färdigställda encyklopediska serie "Adelig öfning".

21. SCHULZENHEIM, D. SCHULZ von. **Tal, om den offentliga vården**, i hänseende til folkets seder och helsa, samt de fattigas lifbergning, hållet för k:gl. svenska Vetenskaps-academien vid præsidiij nedläggande, andra gången, den 30 januarii, år 1799. Sthlm, J. P. Lindh, 1801. 8:o. (2),106,1-285,(1) s. & 1 utvikbar grav. plansch. Med grav. titelvinjett. I den andra pagineringsföljden är s. 73-80, 95-102 och 153-54 utvikbara tryckta tabeller. Häftad i gammalt gråpappersomslag vilket har några småskavanker, främre omslaget med reva överst i falsen och en hörnförlust. Obetydliga småfläckar. De sista sidorna med liten fuktrand i övre marginalen. Planschen något fläckig och med småaggat i övre marginalen. ★1000

Bibliotheca Walleriana 8741. Planchen, som är en ritning av ett fängelse, är signerad G. af Sillén 1799 och graverad av Fredrik Akrel. Schulzenheim (1732-1823) lade här fram förslag hur man skulle reformera den svenska socialvården vad gäller sjukhus, fängelser, skolväsen, fattigvård etc. Ett kapitel ägnas bl.a. åt Danvikens hospital.

22. SLEIDANUS, J. **Historie-book.** Hwilken beskriwer tilståndet aff thet andelige och werldzlige wäsendet uthi keyser Carls then femptes tijdh/ införer och berättar under thenne titel om evangeliu upgång/ krafft och framgång åhr 1517. Om Lutheri uthgångne böcker/ skarpa disputationer/ skriffter och strijdigheter emoot then påfweske hopen/ sumwewijs; om protestanternes (eller/ the evangeliske bundzförwandters) twänne religions krijgh; cardina-

lernes/ samt flere andelige herrars och prælaters affall ifrån påfwen; om påfwens list/ snaror och stälde försåth på alla wägar/ til at hindra och dämpa evangelij liuus och fortgångh/ &c. &c. Hwilken historia äfwen handlar och tracterar om allehanda consilier och rådslagh/ legationer/ correspondentier/ statsaker/ främmande konungars uthi Franckrijket/ Engelland/ Skottland/ Dannemarck/ Pohlen/ Ungern/ &c. lägenheter/ stater och wäsende/ alt uthi kortheet/ effter som tjderna gåfwe authori tilfålle och wedh handen/ sådant uthi historien at insättia. Effter hans kongl. may:tz nådige befallningh på swenskan afsatt aff Johan Sylvio, t.r^o. Och med högstbemålte hans kongl. may:tz bekostningh/ tryckt. Sthlm, N. Wankijff, 1675. Folio. (12),890,893-906,(12) s. Fint samtida pergamentbd med handskriften ryggtitel. Blåstänkta snitt. Pergamentet har släppt i alla kanter på bakpärmens insida och pekar utåt. För- och eftersättsbladen lagerfläckiga. Inlagan med enstaka obetydliga fläckar. Lätt solk i övre hörnet på s. 174 och i yttermarginalen på s. 693-94. Rostfläck på s. 860 och 906. Anders Perssons i Västerås lilla exlibrisetikett. Fint ex. *4000

Collijn Sveriges bibliografi 1600-talet 861 har ej uppmärksammat hoppet i pagineringen. Varianten med errata på sista bladet. Det finns titelbladsvarianter med årtal 1674. Översättning av "De statu religionis et reipublicae, Carolo Quinto, caesare, commentarii" från 1555. Dedikationen som är ställd till Karl XI är daterad den 15 september 1674. Verket är strikt kronologiskt ordnat från 1517 till 1555. Johannes Sleidanus (1506-56) var tysk historieskrivare som både utbildade sig och arbetade i Frankrike för vars räkning han bland annat förhandlade med de tyska protestanterna. Han återvände dock till Tyskland och fick de protestantiska ständernas uppdrag att skriva historien om reformationens politiska och utrikespolitiska händelseförlopp. Hans historik var länge ett standardverk rörande reformationshistorien, inte minst för sina många utdrag ur samtida källtexter.

23. SPENER, P. J. **Den innerliga och andeliga friden/** eller guds frid; så wäl hans frid med oss/ som wår frid med och uti gudi; jemte de medel/ som denna friden befordra/ eller förhindra. Efter guds ords sanning på tyska förestådt. Nu mera uti dessa oroliga tider/ dem bedröfwadom och anfäckta- dom til någon wälsignad tröst och uprättelse på swensko utgifwen. Sthlm, J. H. Werner, 1727. 8:o. 16, 1-227, (5) s. Titelsidan tryckt i rött och svart. Ngt nött samtida skinnbd med upphöjda bind, oxiderad ryggdekor och stänkta snitt. Bakre pärmen med en smärre fläck. Obetydligt naggad upp- och nedtill på den bakre ytterfalsen. För- och eftersättsblad saknas. Inlagan med bruksspår och ställvis lite solkig. Några vikta hörn och enstaka lager- och rostfläckar. En del spegeltryck mot slutet. ★2500

Pietismen som reformrörelse inom den lutherska kyrkan fick sin början genom Philipp Jacob Spener (1635-1705). Den tyska förlagan, som utkom första gången 1686 och upplevde ett par nya upplagor, har den likalydande titeln "Der innerliche und geistliche Friede oder der Friede Gottes". Översättningen, som är gjord av Carl-Gustaf Österling, följer helt det tyska originalet. Skriften, som har en ren uppbyggelsekaraktär, innehåller inte några tankegångar eller formuleringar, som skulle kunna utmana eller kännas oroväckande för ortodoxiens företrädare. Den fick också ur innehållsynpunkt ett gott betyg vid censur-behandlingen.

24. **Swenska kyrko-handlingar.** Första samlingen. N:o 1-25. Sthlm, Kongl. finska boktryckeriet, hos J. A. Carlbohm, 1770-71. 8:o. 200 s. Bra gult hklbd med guldlinjerad rygg och tegelbrun titeletikett (E. Hansson, Lund). Bruntonad och delvis något fläckig och solkig. Lagat nedre hörn på titelbladet och andra bladet. Lång längsgående lagad reva i bladet s. 109-10 med smärre bokstavs-förluster. Med Hilding Pleijels två exlibris samt på försättsbladet en längre gåvo-tillskrift på latin från honom till Johan Liedgren daterad Lund 1980. ★5000

Lundstedt Sveriges periodiska litteratur 1:152. Warmholtz Bibliotheca historica Sueo-Gothica 8902. Allt som utkom och utgiven av Erik Ekholm. Med många intressanta avtryckta handlingar, bland vilka kan nämnas "om ett piga, som, förklädd i manskläder, en tid förestådt klockare-sysslan på Lof-ön", "om et tryckt frimurare-tal", "bref emot Dippelska willfarelsernas utspridande", "jungfru Catharina Fagerberg, som troddes äga den underbara gåfwan, at endast med bön och guds åkallande bota allehanda sjukdomar", "berättelse om hemligt giftermål mellan påfwen Alexander den 7:de och drottning Christina", "bewis, det St. Nicolai eller Storkyrko församlingen i Stockholm fordom ägt samma rättighet wid prestewal, som St. Marie församling i sednare tider erhållit", "consulen De Beches bref om swenska presten i Lissabon Anders Silwius", "bref om deras afstraffande, som rymt öfwer til ryska gränsen, och låtit omdöpa sig", "prädikan, som en skolgässe hållit på kyrkotornet i Jönköping" och "berättelse om St. Brita".

25. (TESSIN, C. G.) **Några. Hastiga. Försök. Vid. Få. Ledige. Stunder. Huru. Svenska. Språket. Sig. Passa. Vill. Til. Ristnings-skrift.** Eller. Den. Så. Kallade. Sten-stylen. 1750. Sthlm, L. Salvius, (1750). Folio. (21, 1 blankt) blad. Tryckt i rött och svart. + (TESSIN, C. G.) **Ytterligare. Ledige. Stunder.** Sthlm, L. Salvius, 1751. Folio. (13) blad. Tryckt i rött och svart. + (TESSIN, C. G.) **Öfver konung Carl den XII:tes graf.** [=rubrik]. (Sthlm, L. Salvius, 1751). Folio. (2) blad. Rubriken tryckt i rött. + (TESSIN, C. G.) **Ännu. Några. Lediga. Ögnableck.** Sthlm, L. Salvius, 1751. Folio. (10) blad. Tryckt i rött och svart. + (TESSIN, C. G.) **Graf-skrift.** En. Heders-Man. Efter. Jämn. Vandel. [...] Jacob. Cronstedt. [=inledning]. (Sthlm, Lars Salvius, 1751). Folio. (2) blad.

Hårt nött samtida hfrbd med upphöjda bind, röd titeletikett med litet nagg och spår av guldornerad rygg. Stänkta snitt. Ryggen lite skadad upp- och nedtill, pärmarna med stötta hörn. Lite lager- och småfläckar. Första arbetets titelblad lätt solkigt och nött. Med Ernst Albrecht von Bertouchs graverade exlibris och Frederik Oldenburgs namnteckning. ★25000

Bladen bara tryckta på ena sidan. Idén till en svensk stenstil fick Tessin när han 1749 planerade dekorationen av det nyinköpta Åkerö. I föreliggande tre delar presenterade han för första gången ett urval av sina stenstilar, dels av ordspråkskaraktär, dels i form av inskriptioner tänkta för officiella byggnader, ämbetsverk etc. En fullständig samling av Tessins stenstilar utkom postumt 1771. Den inkluderar även en rad separattruckta stenstilar, som t.ex. de som återfinns i detta samlingsband över Karl XII respektive Jacob Cronstedt. Jacob Cronstedt (1668-1751) var bland annat riksråd och är känd som stor bok- och myntsamlare. Hans fina bibliotek inköptes av ständerna 1756 och skänktes till kronprins Gustav (III) som 1767 donerade samlingen vidare till Uppsala universitetsbibliotek. Den danska samlaren Ernst Albrecht von Bertouch (1745-1815) var legationssekreterare i Stockholm, ministerresident i Polen 1777, återigen på diplomatiskt uppdrag till Stockholm 1785, senare kammarherre och geheimeraad. Den danska kammarherren Frederik Oldenburgs (1767-1848) boksamling präglades av hög kvalitet: "skrivpapper, spejlbind eller originalt papperbind". Hans efterlämnade bibliotek, som bestod av ungefär 10000 nummer, varav 108 handskrifter, såldes på auktion 1849.

